

ISSN 2076–1554

Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ВГО Українська академія наук

Видавництво «Гілея»

 Гілея

Науковий вісник

Випуск 151 (№ 12)

Ч. 2. Філософські науки

Київ – 2019

Збірник засновано 2004 року. Вихід з друку – щомісячно

Фахове видання
з філософських, політичних наук затверджено наказом Міністерства освіти і науки України
 № 747 від 13 липня 2015 р.

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу
 масової інформації: серія KB № 22632-12532ПР від 24 квітня 2017 року

Друкується за рішенням:
 Вченої ради Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова
 (протокол № 05 від 27 грудня 2019 р.)

Збірник входить до міжнародних баз

Google Scholar; Index Copernicus (Польща); EBSCO Publishing, Inc. (USA); SIS (Scientific Indexing Services) (USA); InfoBase Index (Індія).

Шеф – редактор:

Андрущенко В. П., д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України, акад. НАПН України (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Головний редактор:

Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Співредактори:

Кивлюк О. П., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Муляр В. І., д-р філос. наук, проф. (Україна, Житомир)

Редакційна рада:

Андрущенко В. П., д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України, акад. НАПН України (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Вашкевич В. М., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Зеленков А. І., д-р філос. наук, проф. (Білорусь, Мінськ)

Колесник В. Ф., д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України (Україна, Київ)

Мирзаханян Р., д-р іст. наук, проф. (Арменія, Єреван)

Михальченко М. І., д-р філос. наук, проф., член – кор. НАН України (Україна, Київ)

Рафальський О. О., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ)

Савельєв В. Л., д-р іст. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Солдатенко В. Ф., д-р іст. наук, проф., член-кор. НАН України (Україна, Київ)

Степико М. Т., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)

Редакційна колегія з філософських наук:

Абасов А. С., д-р філос. наук, проф. (Азербайджан, Баку)

Базалук О. О., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ)

Бех В. П., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Воронкова В. Г., д-р філос. наук, проф. (Україна, Запоріжжя)

Герасимова Е. М., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Гарбар Г. А., д-р філос. наук, проф. (Україна, Миколаїв)

Дзвінчук Д. І., д-р філос. наук, проф. (Україна, Івано-Франківськ)

Жадько В. О., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Жижко Т. А., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Куцупал С. В., д-р філос. наук, проф. (Україна, Полтава)

Миколайчак А., д-р хабілітований, проф. (Польща, Познань)

Онїпко О. Ф., д-р техн. наук, проф. (Україна, Київ)

Свириденко Д. Б., д-р філос. наук, доц. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Терепиший С. О., д-р філос. наук, доц. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Тецлав С., д-р філос. наук, проф. (Польща, Бидгош)

Халамендик В. Б., д-р філос. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Яшанов С. М., д-р пед. наук, проф. (Україна, Київ, НПУ ім. М. П. Драгоманова)

Гілея: науковий вісник. – К. : «Видавництво «Гілея», 2019. – Вип. 151 (№ 12). Ч. 2. Філософські науки. – 171 с.

Концепція збірника базується на багатоплановому науковому висвітленні проблем сучасної науки в умовах полікультурного глобалізаційного суспільства. Основні рубрики охоплюють галузі історичних, філософських та політичних наук. Розрахований на фахівців гуманітарних та соціально-політичних наук.

УДК 34(045)

РОЛЬ ПРАВОЗНАВСТВА В ЖИТТІ ЛЮДИНИ
THE ROLE OF JURISPRUDENCE IN HUMAN LIFE**Чернишук Н. В.,**кандидат історичних наук, ст. викладач,
Вінницький національний аграрний
університет (Вінниця, Україна)
e-mail: chernishhuk@ukr.net**Chernishuk N. V.,**candidate of historical sciences, senior lecturer,
Vinnytsia National agrarian university (Vinnytsia,
Ukraine), e-mail: chernishhuk@ukr.net

У статті подано авторське бачення актуальності та значення правознавства в житті людини. Зазначено роль правознавства в житті людини, визначено погляди науковців на цю проблему. Показано роль правознавства у формуванні правової культури і правової компетентності людей, визначено взаємодію правознавства з правовим вихованням особистості.

Розглянуто місце правознавства в системі соціальних норм та як воно впливає на правове виховання. Показано важливість правознавства як для держави, так і для людини.

Розглянуто вплив правознавства на правову компетентність особистості. Детально розписані риси правової свідомості.

Ключові слова: правова освіта, виховання, компетентність, правознавство, свідомість, правова компетентність, правова культура.

The author's vision of the relevance and importance of jurisprudence in human life is presented in the article. The role of jurisprudence in human life is outlined, the views of scientists on this problem are defined. The role of jurisprudence in shaping the legal culture and legal competence of people is shown, the interaction of jurisprudence with the legal education of the individual is determined.

The place of jurisprudence in the system of social norms and how it affects the legal education. The importance of law is shown both for the state and for the person.

The influence of jurisprudence on the legal competence of the individual is considered. Features of legal consciousness are detailed.

Keywords: legal education, education, competence, jurisprudence, consciousness, legal competence, legal culture.

Загалом право—це система загальнообов'язкових правил та норм, встановлених та охоронюваних державою. Воно відіграє досить вагомий роль у житті кожної особи, суспільства і кожної держави. Якби не існувало права, в державі панував би безлад, а стосунки між людьми вирішувались з позиції сили. Право дає можливість закріплювати рівність між суспільством та державою, регламентувати свободу діяльності та поведінки об'єктів суспільних відносин; є системою свобод та обов'язків громадян.

Теоретичною основою дослідження ролі правознавства в житті людини слугують праці наступних вчених: С. Алексєєва, А. Венгерова, О. Зайчук,

Д. Керімова, С. Кечек'ян, С. Комарова, В. Лазарева, М. Марченко, С. Муромцева, Н. Оніщенко, А. Піголкіна, Ю. Тихомирова, Ю. Шемшученко, О. Ященко та ін.

Метою дослідження є окреслення варіантності значення правознавства в житті людини.

Сучасна людина не уявляє собі життя без права. Якщо скасувати правові норми, то кожен з нас матиме право діяти так, як йому заманеться. Це буде

нагадувати хор, в якому кожен його учасник буде співати пісню по-різному.

Право кожної без винятку держави є не просто сукупністю правил поведінки, але й певною системою норм, зв'язаних внутрішньою єдністю. Дана єдність зумовлена переважно суттю права, його принципами, політичною та економічною системами. В сучасній державі право повинне не лише відповісти загальному економічному стану, не лише бути його вираженням, але й внутрішньо погодженим вираженням, яке не спростовувало б само себе через внутрішні протиріччя. Єдність права зумовлена не лише суттю, але й змістом та функціями права, об'єктивно визначених єдністю суспільних відносин, формами власності, конкуренцією між індивідами та різними організаціями. Усі ці взаємини відображені в системі права та зумовлені різними інтересами. Соціальна функція права полягає в регулюванні поведінки людей, проте встановлені державою правові норми не спроможні виконати регулюючої ролі без складного механізму реалізації. Право відсутнє, якщо його положення не реалізуються в діяльності людей та їхніх організацій, у суспільних відносинах.

Завдяки правознавству, людиною набуваються основи правових знань, виховання поваги та любові до своєї держави та державотворчих і правотворчих традицій, а також забезпечуються умови для формування елементів правової культури, правових орієнтирів та правомірної поведінки. Крім того, правознавство головним чином сприяє становленню особистості, розвитку критичного мислення, логіки, здатності розуміти та оцінювати правові явища і процеси, аналізувати різноманітні життєві ситуації згідно з діями правових норм; спонукає ставити запитання і шукати відповіді щодо ролі держави та права в житті людини і суспільства. Знання основ правознавства формує відповідну систему цінностей людини, впливаючи на правосвідомість та рівень правової культури, прищеплюючи інтерес до права, заохочуючи до свідомої реалізації, застосування та додержання правових норм.

Правознавство посідає вагомий місце в системі соціальних норм, тобто, це загальних правил поведінки людей у суспільстві, зумовлених об'єктивними закономірностями. Правознавство головним чином впливає на правове виховання людини, що є необхідною умовою підвищення правової активності громадян, формування правової культури суспільства, окремих соціальних груп чи колективів, подальшого зміцнення законності та правопорядку. Воно тісно взаємодіє з такими видами соціального виховання, як моральне, ідейно-політичне, професійне та ін. Правове виховання людини є цілеспрямованим, повсякденним та систематичним впливом держави та її органів, громадських об'єднань і організацій на свідомість людей задля виховання у них відповідного рівня правової свідомості, правової культури та зразкової правомірної поведінки. Головна мета правового виховання полягає в наданні громадянам необхідних для нормальної життєдіяльності юридичних знань,

формуванні правових переконань, а також формуванні мотивів та звичок, правомірної, соціальноактивної поведінки.

Основними формами правового виховання людини є:

- правова освіта (навчання) або, іншими словами, процес передачі, накопичення та засвоєння правових знань у всіх навчальних закладах, установах підвищення кваліфікації та перепідготовки кадрів. Окремою ціллю правової освіти є подолання правового нілігізму, що є повною протилежністю правової культури, коли громадяни свідомо заперечують, ігнорують та негативно ставляться до права, чинного законодавства і правових форм організації суспільних відносин, прав та свобод інших людей;

- правова пропаганда або, іншими словами, цілеспрямована діяльність по формуванню у більшості населення з застосуванням ЗМІ, високого рівня правосвідомості та правової культури, роз'яснення правової політики держави і розповсюдження правових ідей, вимог та іншої правової інформації;

- правова агітація або, іншими словами, правовий вплив на правосвідомість і настрої незначної кількості населення шляхом колективних та індивідуальних співбесід, виступів на мітингах, зборах, а також за допомогою ЗМІ;

- правове самовиховання або, іншими словами, цілеспрямована, повсякденна, систематична та самостійна діяльність громадян по оволодінню правовими знаннями і навичок правомірної поведінки [3, с. 90].

Отримуючи знання з основ правознавства, людина формує свою правову культуру, тобто, властивість особистості, що характеризується повагою до права, достатнім знанням змісту його норм та вмінням їх використовувати, а також активною правомірною поведінкою, яка має прояв в усіх життєвих ситуаціях. Правова культура є складовою частиною загальної культури народу та окремої особистості. Але варто згадати, що під культурою зазвичай розуміють не лише духовні досягнення, але й матеріальні цінності, створені людиною під час своєї творчої діяльності. Правова культура залежить від моральності, рівня економічного розвитку суспільства, а також матеріального добробуту народу. Якщо суспільство характеризується певним рівнем правової культури, можна говорити про формування правової держави. Відповідно, якщо немає цієї правової культури, формування правової держави вкрай ускладнене.

Правова культура людини є різновидом її соціальної культури. Вона є досить складним та багатоплановим поняттям, що складається з правової культури особистості і правової культури суспільства. Правова культура людини включає це знання та розуміння права, а також дії відповідно до нього. Правова культура людини тісно взаємодіє з правовою свідомістю і спирається на неї. Однак вона ширша від правової свідомості, тому що включає в себе не лише психологічні та ідеологічні її елементи, а й юридично значимую поведінку. Правова

культура здійснює постійний вплив на правову свідомість окремих індивідів. У даному прояві праворегулятивної функції суспільної правосвідомості здійснюється формування індивідуальної правової культури, утворення стану правової духовності та атмосфери суспільства. Загалом структура правової культури людини складається з наступних елементів:

- психологічного (правова психологія);
- ідеологічного (правова ідеологія);
- поведінкового (юридично значуща поведінка) [3, с. 91].

Правову культуру людини формують наступні елементи:

- знання та розуміння права, здатність тлумачити зміст норм права, визначати мету видання певного нормативно-правового акта та сферу його дії;

- повага людини до права, заснована на особистій переконаності в його ефективності в якості засобу регулювання суспільних відносин. Така повага повинна бути навіть у разі несхвалення людиною окремих правових приписів;

- звичка вчиняти свої дії згідно з приписами правових норм;

- вміння людини використовувати у практичній діяльності правові знання, реалізовувати та захищати свої суб'єктивні права і законні інтереси, а також виконувати юридичні обов'язки;

- висока правова активність особи у сприянні реалізації правових приписів та розуміння нею необхідності протидіяти правопорушенням.

Правознавство має вплив і на правову компетентність людини, структура якої подається в таблиці.

Окремо зазначимо вплив правознавства на формування правової свідомості людини, тобто, сукупності емоцій, почуттів, настанов, ідей, теорій та концепцій, за посередництвом яких відображається правова дійсність, формуються ставлення до права і юридичної практики, ціннісна орієнтація щодо правової поведінки, бачення перспектив та напрямів розвитку правової системи.

Головними рисами правової свідомості є наступні:

- вона є різновидом суспільної свідомості. Разом з філософською, релігійною, моральною, політичною та естетичною формою правова свідомість відображає такий аспект навколишнього світу, як правова дійсність. Вона не існує у так званому «в чистому» вигляді, її неможливо механічно відокремити від моральної та політичної свідомості;

- носіями правової свідомості є різноманітні суб'єкти: особа, громадські об'єднання, політичні партії, органи державної влади та їх посадові особи, юристи, суспільство загалом та ін. У правовій свідомості відбиваються ставлення цих суб'єктів до права, юридичної практики, поведінки (діяльності) інших учасників правовідносин, їх оцінювання;

- об'єктом правової свідомості є різні правові явища та процеси (право, правові відносини, правова поведінка, практика реалізації права та ін.). Водночас вона може містити оцінювання права

Структура правової предметної компетентності людини

Компетенція	Прояв
Інформаційна	Вміння працювати із джерелами права та юридичними документами, користуватися підручником із правознавства, довідковою літературою (зокрема, енциклопедичною), мережею Інтернет та ін. з метою самостійного пошуку правової інформації; здатність аналізувати та систематизувати інформацію правового змісту, складаючи плани, тези, таблиці та схеми, користуватися зразками юридичних документів.
Логічна	Вміння визначати та застосовувати теоретичні правові поняття, терміни, категорії для аналізу та пояснення правових явищ, процесів, подій державно-правової дійсності; здатність визначати причинно-наслідкові зв'язки, сутність і значення правових явищ, процесів і подій, пов'язаних із правом, суть і форми зв'язків особи й суспільства, суспільства та держави, держави й особи; вміння аналізувати, синтезувати, порівнювати й узагальнювати інформацію правового змісту.
Аксіологічна	Вміння формулювати емоційно-ціннісне ставлення до права як суспільного явища, що задовольняє інтереси й потреби суспільства, окреслює бажані ідейно-ціннісні налаштування; здатність висловлювати власні оцінні судження, оперуючи такими категоріями, як справедливість, право, демократія, свобода, права людини на основі здобутих знань та з урахуванням загальнолюдських і національних цінностей, власної системи цінностей; вміння формулювати обґрунтовану думку щодо суспільних проблем, пов'язаних із правом.
Практично-поведінкова	Вміння представляти правові теоретичні знання в різних формах (усній, письмовій, графічній тощо), використовувати їх для виконання практичних завдань, аналізу й розв'язання правових завдань і ситуацій, визначати й обирати альтернативні підходи та рішення; вміння здійснювати й пояснювати вибір моделі поведінки в повсякденних життєвих ситуаціях на підставі норм права й положень законодавства, реалізувати їх у різних видах правовідносин; здатність визначати, у яких ситуаціях потрібно звертатися за правовою допомогою до правника; усвідомлення відповідальності за власну поведінку.

минулого (зокрема, аналіз римського права, Руської правди) чи формувати уявлення про право бачане, майбутнє;

- правова свідомість відображає правову дійсність, яка склалася за конкретно-історичних умов у певній країні, впливає на функціонування та напрями розвитку правової системи. Вона також є активним елементом системи правового регулювання, оскільки право не може справляти свій регулятивний вплив інакше як через людей, маючи при цьому безпосередній вплив на їх свідомість. Завдяки правовим ідеям і теоріям, почуттям та емоціям правові явища та процеси оцінюються людиною з позиції життєвих потреб та інтересів людей та суспільства. У такий спосіб формуються настанови на правомірну поведінку, складаються уявлення щодо критеріїв ефективності правового регулювання, шляхів удосконалення та реформування законодавства і юридичної практики;

- правова свідомість є одним із найважливіших факторів розвитку праворозуміння. Право, яке формувалося згідно з існуючими, іноді суперечливими, уявленнями та підходами щодо регулювання суспільних відносин, не може бути досконалим. Правова свідомість головним чином сприяє розвитку пропозицій щодо підвищення якості правових норм, інститутів та галузей права, спонукаючи до пошуку нового бачення змісту та завдань права;

- правова свідомість може розглядатись в якості своєрідного засобу саморегуляції поведінки або діяльності людини. Це пояснюється її здатністю орієнтувати суб'єктів права в різних правових ситуаціях, робити правомірний вибір, ухвалювати юридично значимі рішення щодо додержання чи порушення права [1, с. 77].

Через правову свідомість відбувається пізнання навколишнього середовища, формується система знань, розуміння та усвідомлення права та його вимог, ставлення до права загалом та вироблення напрямку і характеру поведінки у сфері права.

Правова свідомість є усвідомленням права, а не почуттям, емоцією чи інстинктом за своєю природою. Глибина внутрішнього переконання полягає в необхідності дотримання вимог і норм права, а ступінь усвідомлення принципів та ідей створюють зміст аспекту переконання. Наявність єдності та тісного взаємозв'язку, який існує між правосвідомістю та правовою культурою, вказує на неможливість відокремлення правосвідомості від правової культури.

Правознавство також має великий вплив на світоглядну орієнтацію людини. Світогляд людини є формою її самовизначення, він включає в себе та систематизує перелік таких інтелектуальних утворень, як цінності, знання, бажання, погляди, принципи, життєві орієнтири та ін. Світоглядні орієнтації головним чином сприяють самоутвердженню людини в соціальному просторі, надаючи відповідного сенсу її життєдіяльності. Світогляд людини не відзначається сталим характером, він трансформується разом з розвитком людини та суспільства шляхом постійної зміни об'єктивних умов її життєдіяльності та освоєння людиною нових соціальних можливостей і ролей.

Найвагомішими історичними та культурними факторами, які впливають на особливості формування правового світогляду людини, є: особливості правосвідомості, правового мислення, правового менталітету, правової культури етносів, народів, що входять до складу національної (багатонаціональної) держави; специфіку правового світогляду та інших духовних елементів національної правової системи народів, що межують з конкретною державою або включені в міжкультурний діалог як його суб'єктів, залучених в широке поле міжцивілізаційної правової, релігійної та соціально-економічної комунікації [5, с. 32].

Правовий світогляд людини чинить значний вплив на її правове мислення, тобто, на процес опосередкованого та узагальненого відображен-

ня правових явищ в їхніх істотних властивостях, зв'язках та стосунках. Основними ознаками правового мислення є:

- розумове пізнання правових явищ та зв'язків між ними;

- правові явища у відображенні людини виступають в узагальненій формі;

- воно відображає найбільш суттєві властивості правових явищ, без яких право не може існувати;

- це евристична діяльність людського мозку з відшукання найбільш характерних властивостей, що вимагає від мислячого значних практичних знань, умінь та навичок, здатності орієнтуватись у проблемних ситуаціях;

- велика роль належить мотивації (наявності правових потреб, інтересів і прагнень) та волі людини в досягненні поставленої цілі.

Набуття людиною знань з основ правознавства дає змогу сформулювати такі види правового мислення:

- інформаційно-пізнавальне, яке полягає у відображенні правової дійсності, засвоєнні та обробці правової інформації, передбачає нагромадження знань про право, юридичну практику, тобто правові знання, ідеї, уявлення людини, спрямовані на цілісне сприйняття світу, виконують роль орієнтира у відношенні до навколишньої дійсності, беруть участь в упорядкуванні та організації правових відносин, які плануються;

- аналітично-оцінювальне правове мислення, яке передбачає оцінку і правових знань, і правової дійсності з погляду цих знань, визначає критерії для правомірної і протиправної поведінки;

- інтерпретаційне правове мислення, яке спрямоване на здійснення тлумачення, осмислення правових норм;

- евристичне правове мислення, яке реалізується відкриттям нових явищ правової дійсності;

- прогностичне правове мислення, яке здійснюється через прогнозування чи передбачення наслідків своїх дій;

- регулятивне правове мислення, яке припускає, що на основі ставлення до чинної в суспільстві системи правових приписів, заборон, зобов'язань та дозволів відбувається формування мотивів поведінки, настанов на правомірні чи протиправні діяння [8, с. 103].

Право є системою загальнообов'язкових правил, встановлених та охоронюваних державою. Зазначена система правил виражає індивідуальні та загальні інтереси всіх громадян держави. Право виступає в якості регулятора суспільних відносин, захищаючи права громадян та держави. Саме тому неможливо уявити існування і функціонування країни без системи права, оскільки в зворотному випадку громадські взаємини не будуть належним чином впорядковані. Як показали результати дослідження, правознавство має значний вплив на правове виховання, правову культуру, правову компетентність, правову свідомість, світоглядну орієнтацію, правове мислення та спонукає людину до правової самоосвіти з питань права і держави. У подальшому можливе більш детальне дослідження

ролі правознавства в житті людини крізь призму сучасних соціально-економічних умов.

Список використаних джерел

1. Алексеев С. С. Право. Азбука. Теория. Философия. Опыт комплексного исследования.: Статут, 1999. 416 с.

2. Балаклицкий И. И. Роль права как общесоциального феномена в развитии современной державы *Держава і право*. 2009. Вип. 44. С. 76–82.

3. Береза С. В. Правовая культура: понятия та загальна характеристика // *Держава і право*. 2005. Вип. 28. С. 89–94.

4. Діденко Н. Г. Соціальні та юридичні аспекти правової культури *Правова культура і підприємництво*. 1999. Вип. 10. С. 25–28.

5. Коваленко М. М. Світогляд як основа культури. Типи світогляду. *Трибуна*. 1992. № 5. С. 31–40.

6. Кудрявцев В. Н., Казимирчук В. П. Современная социология права. : Юрист, 1993. 297 с.

7. Кушнір Н. П. Поняття та значення правової культури суспільства *Держава і право*. 2005. Вип. 27. С. 474–478.

8. Цимбалюк М. М. Формування правосвідомості громадян у процесі розбудови громадянського суспільства: Дис... канд. юрид. наук: 12.00.12 / Національна академія внутрішніх справ України. К., 2004. 187 арк.

References

1. Aleksyeev S. S. (1999). Pravo. Azbuka. Teoriya. Filosophia. Opit kompleksnogo issledovania.: Statut.

2. Balaklitsky I. I. (2009). Rol prava yak zagalnosotsialnogo fenomena v rozvitku suchasnoyi derzhavy *Derzhava i pravo*. (Vol. 44) .

3. Beraza S. V. (2005). *Pravova kultura: ponyatta na zahalna harakteristika*. Derzhava i pravo. (Vol. 28).

4. Didenko N. G. (1999). *Sotsialni ta juridichni aspekty pravovoyi kultury*. Pravova kultura I pidpriemnitstvo. (Vol. 44).

5. Kovalenko M. M. (1992). *Svitohlyad yak osnova kultury*. Typy svitohlyadu. Trybuna. (Vol. 5).

6. Kudryavtsev V. N., Kazmirchuk V. P. (1993). *Sovremennaya sociologia prava*.: Jurist.

7. Kushnir N. P. (2005). *Ponyatta na znachennya pravovoyi kultury suspilstva*. Derzhava i pravo. (Vol. 27).

8. Tsymbaluk M. M. (2004). *Formuvannya pravosvidomosti gromadyan u protseci rosbudovy hromafyanskoho suspilstva*.

ЗМІСТ

ФІЛОСОФСЬКІ НАУКИ

Аветісян М. Г. Художній простір крізь призму феноменології Жака-Люка Маріона	7
Алікберов Р. Д. Системи ідентичності економічних та політичних акторів глобалізації культури	11
Борисова Т. В. О человеке без человека в гуманистической философии Э. Фромма (Про людину без людини в гуманістичній філософії Е. Фромма)	15
Братаніч Б. В., Карпань І. С., Чернікова Н. С. Концепт «сталого розвитку» та його освітня складова у контексті філософської проблематики	20
Савченко С. В., Вершина В. А., Ткач Л. М. Наукометрія як інструмент інтелектуальної колонізації покорених просторів (Наукометрія як інструмент інтелектуальної колонізації підкорених просторів)	25
Волинець А. А. Міфологема хаосу в творчості Говарда Філіпса Лавкрафта	32
Грех В. І. Сприяння фізико-географічних факторів у розвитку міжнародного туризму	36
Гарбар П. А. Туристично-екскурсійна система як складова сфери гостинності Миколаївської області в радянські часи (80- ті роки ХХ століття)	41
Даніліян В. О. Ідеологія і символічні образи влади як репрезентації і суб'єктивації у сучасному інформаційному суспільстві	46
Данканіч А. С. Проблема розвитку постмодерної теології в сучасному світі	50
Данканіч Р. І. Гадамерівський Гайдеггер: на шляху до самого себе	54
Добридень О. В. Філософський аналіз причинно-наслідкових зв'язків здоров'язбережувальної активності соціальних суб'єктів в умовах суспільства споживання	58
Добродум О. В. Космос в індуїстському мировоззренні: культурологічний аспект (Космос в індуїстському світогляді: культурологічний аспект)	62
Киселица С. В. Истоки и формы мудрости в менталитете восточных славян (Витоки та форми мудрості в менталітеті східних слов'ян)	65
Кобзєва І. О. Гендерні модифікації ідеалу Калокагатія	70
Колотило М. О. Філософія творчості у професійній діяльності соціального працівника	74
Литовченко В. П. Моральний ідеал в українській казці	79
Маевская Л. Б. Основные методы исследования в исламской теологии (Основні методи дослідження в ісламській теології)	84
Марчак О. Ю. Утопія та їх значення у встановленні модерної урбаністичної культури Слобожанщини	93
Мелешук А. А. Онтологические основания и гносеологические аспекты феномена «третьей природы» (Онтологічні підстави і гносеологічні аспекти феномена «третьої природи»)	98
Мурашкін М. Г. Сім'я-родина з прадавніх часів в Україні	103
Кульченко В. П., Поліщук А. І. Біоетика: проблематика та перспективи	107
Рассудіна К. С. Гідність особи у її тілесному вимірі	111
Руденко Т. П. Кордоцентризм як головна риса української екзистенційної ментальності в Українській філософії	116
Руденко Т. П., Потіщук О. О. Взаємозв'язок сімейної соціалізації та ефективної моделі державної сімейної політики як умова креативного розвитку особистості	120
Савченко І. В. Ідеї кантівської філософії в рецепції української думки (В дослідженнях П. Копніна, В. Шинкарука, М. Булатова, А. Савченка) 80-х рр.	123
Севрук І. І. Гендерна рівність у секторі безпеки і оборони України: проблеми, завдання та перспективи	127
Сивак М. В. Проблема дихотомії та трихотомії в антропології Митрополита Сурозького Антонія	136
Титар О. В. Комунікативна філософія «Божественної комедії» Данте: комунікація з трансцендентним через служіння природі	140
Торол О., Vasiuta O. Health preservation as a key competence of future specialists of social sphere (Здоров'язбереження як ключова компетентність майбутніх фахівців соціальної сфери)	146
Червона Л. М. Залучення студентів в університетах: досвід Шотландії	150
Чернищук Н. В. Роль правознавства в житті людини	155
Чорна Л. В. Ідеали постмодерну: тенденції розвитку	159
Шаталович О. М. Переосмислення ідеї божественного еросу у корпусі Ареопагітик	164